

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Таким чином, на кожному етапі самопідготовки виступаємо в ролі організатора навчального процесу, заздалегідь продумуючи весь хід самопідготовки, прогнозуючи утруднення дітей і способи їх усунення.

Професійні вміння й навички, співробітництво вчителів початкової школи, учителів-предметників старшої школи і вихователів, зацікавленість у результатах своєї роботи – фактори, що забезпечують успіх у формуванні вмінь і навичок самостійної навчальної роботи в школярів.

Отже, специфіка організації навчально-виховного процесу у школах-інтернатах створює учням великі можливості для оволодіння вміннями самостійної роботи при виконанні домашніх завдань. Діти не тільки більш глибоко засвоюють вивчений матеріал, але й учаться осмислювати, усвідомлювати власну пізнавальну діяльність. Формування вмінь бачити переваги та недоліки своєї роботи, знаходити причини успіхів і невдач є умовою самостійного вдосконалення інтелектуальної діяльності школярів, сприяє розвитку організованості, почуття відповідальності, адекватній самооцінці. Усе це помітно впливає на ставлення до навчання в цілому, і до самостійної роботи зокрема, підвищує якість знань, сприяє розумовому розвитку, дозволяє краще готувати учнів до майбутньої самоосвітньої діяльності та адаптації в соціумі.

Література:

1. Буряк В.К. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. – Рідна школа. – 2001. – С. 49–51.
2. Кобзарь Б.С. Учебно-воспитательный процесс в школах и группах продлённого дня. – К.: Рад. школа, 1982. – 168 с.
3. Плоткин М.М., Ципурский В.Г. Содержание и организация воспитательной работы в школе-интернате: Пособие для директоров школ-интернатов. – М.: Просвещение, 1982. – 192 с.
4. Школа життєворчості особистості: Науково-методичний збірник/ Ред. кол.: В.М. Доній, Г.М. Несен, ІГ.Єрмаков та ін. – К.: ІСДО, 1995. – С.3-10.

Кудак Т. О.*

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНИХ РИС ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ

У статті розкрито особливості формування креативних рис особистості молодшого школяра у процесі позакласної роботи. Наводиться приклад фрагменту виховного заходу, орієнтованого на формування креативних рис учня початкових класів.

У період бурхливого науково-технічного розвитку, швидкого росту наукових знань і їх широкого застосування у виробництві одним із головних завдань навчання постає розвиток творчого мислення, пізнавальних здібностей учнів, їхнього вміння самостійно поповнювати знання. Вирішення цього завдання

* © Кудак Т. О.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

органічно пов'язане з активізацією навчання, з розробкою методів і прийомів, що спрямовані на формування пізнавальної активності учнів, розвиток їхніх інтелектуальних здібностей, формування креативних рис особистості молодшого школяра.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що розвиток і вдосконалення творчого мислення, особливо в період серйозних соціальних змін у нашій країні, дозволить школяру сформувати навички знаходження ефективних рішень будь-яких проблем. Усвідомлене цілеспрямоване використання творчого мислення дасть можливість особистості досягти бажаного результату та самореалізуватися.

Наш досвід свідчить, що учні, захоплені справою, яка їм подобається, проявляють наполегливість, силу волі в опануванні тих знань і вмінь, що випереджають програмні вимоги. Це дуже добре, бо дитина йде вперед, до поставленої мети, ці знання і вміння вкрай необхідні їй для реалізації творчих задумів. Саме в процесі розв'язання творчих завдань, пошуку нестандартних способів їх розв'язання в дітей формується вміння критично ставитися до тривіального, виробляються навички дискутування тощо. Зрештою, творчість учнів сприяє й формуванню морально-етичних та вольових якостей. Креативність школярів позитивно впливає на їхній фізичний та естетичний розвиток, оберігає від моральної деградації.

На початку XXI століття в теорії і практиці особливо гостро стоїть проблема формування творчої особистості. Творчість передбачає наявність в особистості здібностей, мотивів, знань і вмінь, завдяки яким створюється продукт, що вирізняється новизною, оригінальністю, унікальністю.

Проблема формування творчої особистості не є новою. Зокрема, І.Я. Лернер характеризує творче мислення за його продуктом. Учні в процесі творчості створюють суб'єктивно нове, при цьому виявляючи свою індивідуальність [5].

З точки зору Д.Б.Богоявленської, творчість є ситуативно нестимульованою активністю, що проявляється у прагненні вийти за межі заданої проблеми [3]. На думку В.М.Дружиніна, творче мислення – мислення, пов'язане з ретворенням знань (сюди він відносить уяву, фантазію, породження гіпотез та інше) [4].

Розвиток креативних здібностей учнів здійснюється в процесі різноманітної творчої діяльності, у якій вони взаємодіють з навколишньою дійсністю і з іншими людьми. Для виявлення особливостей творчої діяльності учнів нами були розглянуті різні аспекти даного поняття, представлені у філософській, психолого-педагогічній літературі (В.І.Андреев, В.В.Давидов, А.Г.Спіркін, Я.В.Пономарьов, Л.С.Рубінштейн, В.П.Ушачи, І.Я.Лернер та ін.). Ці дослідники вважають, що педагоги повинні не лише давати знання дітям, а й готувати їх до самостійного життя, формувати креативні риси особистості молодшого школяра, зокрема в процесі позакласної роботи.

Молодший шкільний вік – період вбирання, накопичення знань. Успішному виконанню цієї важливої життєвої функції

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

сприяють характерні особливості дітей цього віку: довірливе підпорядкування авторитету, підвищена сприйнятливність, уразливість, наївно-ігрове ставлення до того, з чим вони стикаються. У молодших школярів кожна з відмічених особливостей виявляє, головним чином, свій позитивний бік, і це неповторна своєрідність даного віку [1].

Саме тому всі державні та відомчі директивні документи України орієнтують педагогів на розвиток креативних (творчих) здібностей учнів.

З метою збереження й розвитку творчого потенціалу нації, формування в суспільстві сприятливих умов для становлення особистості та підтримки обдарованої молоді 24 квітня 2000 року Президентом України видано Указ №612 «Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді». Виходячи із завдань, окреслених даним Указом, розвиток творчих здібностей школярів у процесі їх навчання є особливо актуальним.

Ці обставини актуалізували напрям наших науково-методичних пошуків та окреслили мету статті – висвітлення особливостей формування креативних рис особистості молодшого школяра у процесі позакласної роботи.

Успішне формування в молодших школярів творчого мислення можливе лише на основі врахування педагогом основних особливостей дитячої творчості та рішення центральних завдань у розвитку творчого мислення.

П.П.Блонским були точно помічені основні відмінні риси дитячої творчості: дитячий вимисел нудний і дитина некритично ставиться до нього; дитина раб своєї бідної фантазії. Головним чинником, що визначає творче мислення дитини, є її досвід: творча діяльність уяви знаходиться в прямій залежності від багатства і різноманітності минулого досвіду людини. Звідси впливає й перше найважливіше завдання у формуванні творчого мислення молодших школярів. Для того щоб сформувати в учнів уміння творчо вирішувати креативні завдання, необхідно перш за все подбати про розвиток у них кругозору, про створення реальної чуттєвої основи для уяви [2].

Таким чином, спираючись на результат проведеного психолого-педагогічного аналізу літератури, можна виділити наступний компонентний склад креативних здібностей молодших школярів:

- творче мислення;
- творча уява;
- застосування методів творчості учнями в процесі виконання творчих завдань.

Формування креативних рис особистості молодшого школяра і розвиток творчих здібностей учнів – це справа не одного дня, тижня чи місяця, а результат наполегливої й систематичної праці упродовж року, терміну навчання в школі, усього життя.

У школі №939 м.Херсона формуванню творчих рис молодшого школяра як на уроках, так і у позаурочний час приді-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

ляється дуже велика увага. На уроках праці педагоги формують креативне мислення за допомогою завдань, які учні повинні виконувати нестандартно. Цим самим вони розвивають свою креативну уяву, логічне мислення та інші творчі риси. У поза-класній роботі приділяється багато уваги розвитку креативних рис молодших школярів. Зокрема, у школі працює гурток «Умілі ручки», який відвідують учні початкових класів. Під час роботи школярам пропонуються різноманітні схеми роботи з природним матеріалом, папером, бісером, при цьому для їх виготовлення вихованці гуртка підключають усю креативну уяву. Учні щиро радіють своїм успіхам та успіхам своїх товаришів, розвиваючи такі якості як товарицькість, взаємодопомогу.

Учні школи №39 беруть активну участь у заходах, змаганнях, шкільних та міських виставках декоративно-ужиткового напрямку.

Також проводиться багато виховних заходів, що відрізняються від усіх інших своєю нестандартністю і формують у молодших школярів креативні риси характеру. Пропонуємо фрагмент години спілкування «Природа навколо нас», орієнтованої на формування креативних рис особистості молодшого школяра.

Мета заходу – розширити знання учнів про значення природи в житті людей та її вплив на навколишнє середовище; формувати основи екологічної культури; з'ясувати особливості життя тварин; формувати уявлення про ланцюги живлення, уміння складати їх та аналізувати, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, виховувати любов до природи, бережливе ставлення до неї.

Для активізації розумової діяльності учнів використовуємо інтерактивні методи: «Мозковий штурм», роботу в групах, парах. Словесні: пояснення, загадки, прислів'я, створення проблемних ситуацій. Наочні: показ ілюстрацій, загадковий кросворд, мультимедійна презентація. Практичні: виконання завдань на картках. Прийоми: вправа, «Мікрофон», гра «Так чи ні», вправа «Ланцюжок живлення».

Гра «Так чи Ні» активізує увагу дітей, мислення та створює позитивний настрій.

Скажи, співає сом пісні? Не гайся з відповіддю! (Ні)

Чи вміє плавати гусак? Ну що на це ти скажеш? (Так)

Скажи мені, червоний мак в зимову пору квітне? (Ні)

А крокодили на сосні свої будують гнізда? (Ні)

Узори пишні на вікні мороз малює взимку? (Так)

Ріка біжить у далині, чи є у неї ноги? (Ні)

А під кінець скажи мені: Цікава гра у нас «Так чи ні?» (Так).

«Мозковий штурм» допомагає актуалізувати знання, досвід учнів, отримати нестандартні відповіді на питання: «Як ви думаєте, яку користь приносять людям тварини і рослини?»

Гра «Що нам дають тварини і рослини?» проводиться в групах (біля дошки). Перша група визначає, що дають тварини людям. Для цього необхідно з'єднати стрілочкою тварин з продуктами харчування, промисловості.

Друга група визначає, що дають рослини людям і теж

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

з'єднують стрілочкою рослини з тим, що вони дають.

Учитель: зробимо висновок:

– Що дають тварини людям? Відповідь – продукти харчування, одяг, взуття.

– Що дають рослини людям? Відповідь – меблі, ліки, продукти харчування тощо.

– Що дає природа людям? Відповідь – життя.

Вправа «Дерево народної мудрості» розвиває варіативність та оперативність мислення, логічні операції аналіз та синтез.

Учитель: Зверніть увагу на незвичайне дерево. На ньому є слова, спробуйте з них скласти прислів'я про природу (слова – кожного, природа, чарує, не, та кожен, шанує, її). Прислів'я: Кожного природа чарує, та не кожен її шанує.

Систематично розвиваючи на уроках та в позакласній роботі окремі складові творчої діяльності, творчого мислення, ми, таким чином, сприяємо формуванню креативних рис особистості молодшого школяра.

Узагальнюючи сказане вище, можна стверджувати, що до ознак креативності належить інтелектуально-творча активність та ініціативність, індивідуальність, здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Творчі люди характеризуються високою інтуїцією, володіють нестандартним баченням та мисленням. Вони досить допитливі, переконливі та незалежні.

Сьогодні, як ніколи, нашій країні потрібні люди, які здатні приймати нестандартні рішення і які вміють творчо мислити, тому креативне мислення варто формувати з молодшого шкільного віку.

Література:

1. Белова Е.С. Одаренность малыша: раскрыть, понять, поддержать. – М.: Флинта, 1998. – 136 с.
2. Блонський П.П. Вибрані психологічні твори. – М.: Просвещение, 1964. – С.102.
3. Богоявленська Д.Б. Основні сучасні концепції творчості та обдарованості. – М.: Молода гвардія, 1997. – С.57.
4. Галкіна Т.В., Алексєєва Л.Г. Діагностика і розвиток креативності // Розвиток і діагностика здібностей / Под ред. В.Н.Дружиніна. – М., 1991. – С.102.
5. Лернер І.Я. Розвиток мислення учнів у процесі навчання історії. Посібник для вчителів. – М.: Освіта, 1982. – С.37.

Кужель О. М.*

ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПІЛКУВАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено педагогічному використанню невербальних засобів спілкування на уроках англійської мови в старшій школі. У статті визначені головні переваги їх раціонального застосування, що сприяють процесу оптимізації навчально-виховної діяльності, подано алгоритм дій педагога та учнів під час етапів роботи з відеоматеріалами, де застосовуються невербальні засоби спілкування.

* © Кужель О. М.